Sbírka soudních rozhodnutí

USNESENÍ SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

12. května 2016*

„Řízení o předběžné otázce — Článek 53 odst. 2 jednacího řádu Soudního dvora — Soudní spolupráce v občanských věcech — Nařízení (EU) č. 1259/2010 — Působnost — Uznání rozhodnutí o soukromém rozvodu vydaného náboženskou instancí ve třetí zemi — Zjevný nedostatek pravomoci Soudního dvora“

Ve věci C-281/15,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Oberlandesgericht München (vrchní zemský soud v Mnichově, Německo) ze dne 2. června 2015, došlým Soudnímu dvoru dne 11. června 2015, v řízení

Soha Sahyouni

proti

Raju Mamischovi

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení R. Silva de Lapuerta (zpravodaj), předseda senátu, A. Arabadžev, J.-C. Bonichot, C. G. Fernlund a S. Rodin, soudci,

generální advokát: H. Saugmandsgaard Øe,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s ohledem na vyjádření předložená:

— za německou vládu T. Henzem a J. Mentgen, jako zmocněnci,

— za belgickou vládu C. Pochet a L. Van den Broeck, jakož i par S. Vanriem, jako zmocněnci,

— za francouzskou vládu D. Colasem a F.-X. Bréchotem, jako zmocněnci,

— za maďarskou vládu par M. Fehérem, G. Koósem a M. Bórou, jako zmocněnci,

— za Evropskou komisi M. Wilderspinem, jako zmocněncem,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout usnesením s odůvodněním podle čl. 53 odst. 2 jednacího řádu Soudního dvora,

* Jednací jazyk: němčina.

vydává toto

Usnesení

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky (Úř. věst. L 343, s. 10).

2 Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi S. Sahyouni a R. Mamischem ohledně soudního řízení o uznání rozhodnutí ve věcech manželských přijatého náboženskou instancí ve třetí zemi.

Právní rámec

Unijní právo

3 Článek 1 odst. 1 nařízení č. 1259/2010 stanoví, že toto nařízení se vztahuje „na rozvod a rozluku v situacích, kdy dochází ke kolizi právních předpisů."

4 Článek 8 téhož nařízení zní následovně:

„V případě, že nedojde k volbě [...], řídí se rozvod a rozluka právem státu:

a) v němž mají manželé obvyklé bydliště v okamžiku zahájení řízení u soudu, nebo popřípadě [pokud neexistuje]

b) v němž měli manželé poslední obvyklé bydliště, pokud k ukončení pobytu nedošlo dříve než rok před zahájením řízení u soudu a jeden z manželů v tomto státě pobývá ještě v okamžiku zahájení řízení u soudu, nebo popřípadě [pokud neexistuje]

c) jehož státní příslušnost mají oba manželé v okamžiku zahájení řízení u soudu, nebo popřípadě [pokud neexistuje]

d) u jehož soudu bylo zahájeno řízení."

5 Podle článku 1 odst. 1 písm. a) nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (Úř. věst. L 338, 23.12.2003, s. 1) se toto nařízení vztahuje bez ohledu na druh soudu na občanskoprávní věci týkající se rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné.

6 Článek 2 uvedeného nařízení stanoví:

„Pro účely tohoto nařízení se rozumí:

[…]

4) ‚rozhodnutím' […] rozhodnutí o rozvodu, rozluce nebo prohlášení manželství za neplatné a rozhodnutí týkající se rodičovské zodpovědnosti vydané soudem členského státu bez ohledu na to, jak je označeno, včetně výrazů ‚rozhodnutí', ‚rozsudek', ‚usnesení' nebo ‚nařízení';

[…]"

7 Podle článku 21 odst. 1 téhož nařízení jsou rozhodnutí vydaná v některém členském státě v jiných členských státech uznávána, aniž je vyžadováno zvláštní řízení.

Německé právo

8 Německý Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (zákon o řízení v rodinných věcech a v záležitostech fakultativní soudní pravomoci) stanoví:

„§ 107 Uznávání cizích rozhodnutí ve věcech manželských

1) Rozhodnutí vydaná v zahraničí, kterými se prohlašuje neplatnost manželství [...] se uznávají až poté, co orgány soudní správy spolkové země potvrdí, že jsou splněny podmínky pro uznání. Pokud soud nebo orgán státu, jehož byli oba manželé státními příslušníky ke dni rozhodnutí, již rozhodl, nezávisí uznání rozhodnutí na potvrzení orgánů soudní správy spolkové země.

2) Příslušným orgánem je orgán soudní správy spolkové země, v němž má některý z manželů obvykle bydliště. […]

3) Vlády spolkových zemí mohou nařízením přenést pravomoci, které jim byly svěřeny těmito ustanoveními, na orgány soudní správy spolkových zemí nebo na několik předsedů Oberlandesgericht. […]

4) Rozhodnutí se vydává na žádost. Žádost může být podána kýmkoli, kdo prokáže právní zájem na uznání.

[…]

6) Pokud orgán soudní správy spolkové země potvrdí, že podmínky uznání jsou splněny, může manžel, který nepodal žádost, požádat o rozhodnutí Oberlandesgericht. […]

7) Příslušným je občanskoprávní senát Oberlandesgericht, v jehož obvodu má sídlo orgán soudní správy spolkové země. […]

8) Předcházející ustanovení se použijí obdobně na žádosti o určení, že podmínky uznání nejsou splněny.

[…]

§ 109 Případy vyloučení uznání

1) Uznání cizího rozhodnutí je vyloučeno:

1. pokud soudy druhého státu nejsou podle německého práva příslušné

[…]

4. pokud by uznání rozhodnutí vedlo k výsledku, který je zjevně v rozporu se základními zásadami německého práva, zejména pak v případech, kdy uznání by bylo neslučitelné se základními právy.

[…]“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

9 Raja Mamisch a S. Sahyouni uzavřeli manželství dne 27. května 1999 v obvodu islámského soudu ve městě Homs (Sýrie). R. Mamisch je od narození syrským státním příslušníkem. V roce 1977 mu bylo uděleno německé státní občanství. Od uvedeného roku má obě státní příslušnosti. S. Sahyouni je od svého narození syrskou státní příslušnicí. Po uzavření manželství nabyla německou státní příslušnost.

10 Až do roku 2003 žili manželé v Německu a následně se přestěhovali do Homsu. V létě roku 2011 se z důvodu občanské války v Sýrii vrátili na krátkou dobu do Německa a poté od února 2012 žili střídavě v Kuvajtu a v Libanonu. Během tohoto období rovněž několikrát pobývali v Sýrii. V současnosti žijí oba účastníci původního řízení opět v Německu a mají rozdílná bydliště.

11 Dne 19. května 2013 R. Mamisch prohlásil, že se chce rozvést, přičemž jeho zástupce pronesl před náboženským soudem v Latákii (Sýrie), rozhodujícím podle šarí, rozvodovou formuli. Tento soud dne 20. května 2013 prohlásil manželství za rozvedené.

12 Raja Mamisch požádal dne 30. října 2013 o uznání syrského rozhodnutí o rozvodu. Rozhodnutím dne 5. listopadu 2013 předseda Oberlandesgericht München (vrchní zemský soud v Mnichově) vyhověl této žádosti s tím, že zákonné podmínky pro uznání tohoto rozhodnutí o rozvodu byly splněny.

13 Soha Sahyouni dne 18. února 2014 požádala o zrušení uvedeného rozhodnutí a navrhla, aby bylo rozhodnuto, že podmínky uznání daného rozhodnutí o rozvodu nebyly splněny.

14 Předseda Oberlandesgericht München (vrchní zemský soud v Mnichově) rozhodnutím ze dne 8. dubna 2014 žádost S. Sahyouni zamítl. V uvedeném rozhodnutí zdůraznil, že uznání rozhodnutí o rozvodu se řídí nařízením č. 1259/2010, které se podle jeho názoru vztahuje i na soukromé rozvody. Jestliže nebyla platně učiněna volba rozhodného práva a neexistovalo obvyklé společné bydliště manželů v roce před rozvodem, určí se rozhodné právo podle ustanovení čl. 8 písm. c) uvedeného nařízení. Jestliže mají manželé dvojí státní příslušnost, je určující státní příslušnost, která nejpřesněji odpovídá skutečnosti (effektive Staatsangehörigkeit) ve smyslu vnitrostátního práva. Tou byla k datu rozvodu syrská státní příslušnost. Předseda Oberlandesgericht München (vrchní zemský soud v Mnichově) rovněž poukázal na to, že veřejný pořádek ve smyslu článku 12 nařízení č. 1259/2010 nebrání uznání předmětného rozhodnutí o rozvodu.

15 Za těchto podmínek se Oberlandesgericht München (Vrchní zemský soud v Mnichově) rozhodl přerušit řízení a předložit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1. Vztahuje se článek 1 nařízení Rady č. 1259/2010 rovněž na takzvaný soukromý rozvod, tj. v projednávané věci na rozvod před náboženským soudem v Sýrii rozhodujícím podle šarí?

2. V případě kladné odpovědi na první otázku:
   a) Má být při přezkumu možnosti vnitrostátního uznání rozvodu použit i článek 10 nařízení (EU) č. 1259/2010?
   b) V případě kladné odpovědi na druhou otázku pod písm. a):

      — je třeba vycházet z abstraktního srovnání, podle něhož právní řád dožádaného státu sice umožňuje přístup k rozvodu i druhému manželovi, tento přístup je ale na základě jeho pohlaví vázán na jiné procesní a hmotněprávní podmínky než přístup prvního manžela,

   nebo

      — závisí použitelnost normy na tom, zda použití abstraktně diskriminačního cizího práva diskriminuje i v jednotlivém případě, tj. konkrétně?

c) V případě kladné odpovědi na druhou otázku pod písm. b) druhou odrážkou:

Je souhlas diskriminovaného manžela s rozvodem – včetně souhlasu ve formě schváleného přijetí kompenzačního plnění – důvodem pro neuplatnění normy?“

K předběžným otázkám

16 Článek 53 odst. 2 jednacího řádu Soudního dvora stanoví, že v případě zjevného nedostatku pravomoci nebo zjevné nepříslušnosti Soudního dvora k projednání určité věci, nebo je-li určitá žádost nebo určitý návrh zjevně nepřípustný, může Soudní dvůr po vyslechnutí generálního advokáta kdykoli rozhodnout usnesením s odůvodněním, aniž by pokračoval v řízení.

17 Toto ustanovení je třeba v projednávané věci použít.

18 Úvodem je třeba připomenout, že k předkládajícímu soudu nebyl podán návrh na rozvod, nýbrž žádost o uznání rozvodu, o němž bylo rozhodnuto náboženskou autoritou ve třetím státě.

19 Je třeba rovněž poukázat na to, že zejména z článků 1 a 8 nařízení č. 1259/2010 vyplývá, že toto nařízení, které je předmětem žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, upravuje pouze kolizní normy pro určení rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky, avšak neupravuje uznávání v členském státě rozhodnutí o rozvodu, která již byla vydána.

20 Nařízením, které upravuje mimo jiné pravidla ve věcech uznávání a výkonu rozhodnutí v manželských věcech, je naopak nařízení č. 2201/2003. Avšak ani to není použitelné na rozhodnutí o rozvodu vydaná ve třetí zemi.

21 Jak totiž vyplývá z jeho čl. 2 odst. 4 a čl. 21 odst. 1, toto nařízení se vztahuje pouze na rozhodnutí vydaná soudem některého z členských států.

22 Vzhledem tomu, že nařízení č. 2001/2003 se použije pouze mezi členskými státy, problematika uznání rozhodnutí o rozvodu vydaného ve třetím státě nespadá do oblasti unijního práva.

23 Z toho vyplývá, že na spor v původním řízení se nepoužijí ustanovení nařízení č. 1259/2010 uváděná předkládajícím soudem, nařízení č. 2201/2003 ani žádný jiný unijní právní předpis.

24 Za této situace vyvstává otázka, zda i přesto, že spor v původním řízení stojí mimo oblast působnosti unijního práva, má Soudní dvůr pravomoc odpovědět na položené otázky.

25 Soudní dvůr v tomto ohledu v bodech 36 a 37 rozsudku ze dne 18. října 1990, Dzodzi (C-297/88 a C-197/89, EU:C:1990:360), dospěl k závěru, že autoři Smlouvy o FEU neměli v úmyslu vyloučit z pravomoci Soudního dvora žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce týkající se ustanovení práva Unie ve zvláštním případě, kdy vnitrostátní právo členského státu odkazuje na obsah tohoto ustanovení za účelem určení pravidel použitelných na situaci, která je čistě vnitřní záležitostí tohoto státu a naopak existuje jasný zájem na tom, aby se za účelem předejití budoucím rozdílným výkladům dostalo ustanovením nebo pojmům převzatým z unijního práva jednotného výkladu, bez ohledu na podmínky, za kterých se mají použít.

26 Soudní dvůr ve své pozdější judikatuře uznal svoji pravomoc rozhodovat o žádostech o rozhodnutí o předběžné otázce týkajících ustanovení unijního právního aktu v situacích, kdy se skutkový stav v původním řízení nachází mimo oblast působnosti takového aktu, avšak uvedená ustanovení se stala použitelnými v důsledku odkazu na jejich obsah ve vnitrostátním právu (viz zejména rozsudek ze dne 18. října 2012, Nolan, C-583/10, EU:C:2012:638, bod 45 a citovaná judikatura). Pokud tedy vnitrostátní právní předpisy přizpůsobí řešení situací, které nespadají do působnosti dotčeného unijního aktu,

řešením upraveným uvedeným aktem, je dán nepochybný zájem Unie na tom, aby se za účelem předejití budoucím rozdílným výkladům dostalo převzatým ustanovením tohoto aktu jednotného výkladu (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 18. října 2012, Nolan, C-583/10, EU:C:2012:638, bod 46 a citovaná judikatura).

27 Soudní dvůr rovněž zdůraznil, že provedení výkladu ustanovení unijního práva v situacích, které nespadají do jeho působnosti, je odůvodněno, jestliže tato ustanovení jsou na základě vnitrostátního práva přímo a bezpodmínečně na takové situace použitelná, aby bylo zajištěno, že s těmito situacemi a situacemi spadajícími do působnosti unijního práva bude zacházeno stejně. Soudní dvůr tedy musí ověřit, zda existují dostatečně přesné indicie umožňující učinit závěr, že existuje tento odkaz na unijní právo (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 18. října 2012, Nolan, C-583/10, EU:C:2012:638, body 47 a 48 a citovaná judikatura).

28 Nicméně i když Soudní dvůr může za takových okolností poskytnout požadovaný výklad, nepřísluší mu, aby tak z vlastního popudu činil, pokud ze žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce nevyplývá, že předkládající soud skutečně má takovou povinnost (viz usnesení ze dne 30. ledna 2014, C., C-122/13, EU:C:2014:59, bod 15).

29 Soudní dvůr totiž může určit, zda má pravomoc odpovědět na otázky, které mu byly položeny, pouze na základě bližších informací poskytnutých vnitrostátním soudem v jeho předkládacím rozhodnutí.

30 V daném případě předkládací rozhodnutí neobsahuje nic, co by umožňovalo určit pravomoc Soudního dvora na základě judikatury uvedené v bodech 25 až 27 tohoto usnesení, neboť vnitrostátní soud vychází z použitelnosti nařízení č. 1259/2010 na skutkový stav věci v původním řízení a omezuje se na tvrzení, že „předseda Oberlandesgericht München (vrchní zemský soud v Mnichově) vyložil, že otázka uznatelnosti sporného rozhodnutí je upravena nařízením [č.1259/2010], které se podle jeho názoru použije i na ‚soukromé rozvody' “.

31 Předkládající soud neposkytuje žádnou jinou informaci, která by umožňovala určit, že je na skutkový stav věci v původním řízení použitelné nařízení č. 1259/2010 nebo jiná ustanovení unijního práva.

32 Je však třeba uvést, že předkládající soud má nadále možnost podat novou žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, až bude schopen poskytnout Soudnímu dvoru soubor informací, které mu umožní rozhodnout (v tomto smyslu viz usnesení ze dne 14. března 2013, EBS Le Relais Nord-Pas-de-Calais, C-240/12, nezveřejněné, EU:C:2013:173, bod 22; ze dne 18. dubna 2013, Adiamix, C-368/12, nezveřejněné, EU:C:2013:257, bod 35, jakož i usnesení ze dne 5. listopadu 2014, Hunland-Trade, C-356/14, nezveřejněné, EU:C:2014:2340, bod 24)

33 Za těchto podmínek je třeba na základě čl. 53 odst. 2 jednacího řádu konstatovat, že Soudní dvůr zjevně nemá pravomoc k tomu, aby odpověděl na otázky, které položil Oberlandesgericht München (vrchní zemský soud v Mnichově).

K nákladům řízení

34 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

Soudní dvůr Evropské unie zjevně nemá pravomoc k tomu, aby odpověděl na otázky, které položil Oberlandesgericht München (vrchní zemský soud v Mnichově, Německo) rozhodnutím ze dne 2. června 2015.

Podpisy.